

Ainekava Kirjandus

1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid	2
2. Õppeaine kirjeldus	2
3. Gümnaasiumi õpitulemused	3
4. Õppetegevus	3
5. Füüsiline õpikeskkond	4
6. Hindamine	4
I kursus „19. sajandi I poole kirjandus: romantism, realismi tekkimine”	5
II kursus „19. sajandi II poole kirjandus: realism”	7
III kursus „20. sajandi I poole kirjandus”	9
IV kursus „20. sajandi II poole kirjandus”	12
V kursus Eesti kirjandus	14
Valikkursus I „Maailmakirjandus antiikajast 18. sajandini”	16
Valikkursus II „Tänapäeva vene kirjandus”	18
Valikkursus III „Tänapäeva väliskirjandus”	21

Kirjanduse kursuste õpetamisel taotletakse Gümnaasiumi riikliku õppekava lisa 1. „Ainevaldkond Keel ja kirjandus“ kirjeldatud ainevaldkonna pädevuste, üldeesmärkide ja õpitulemuste saavutamist.

Kirjanduse ainekava ülesehitus on kirjanduslooline, neli kursust hõlmavad maailmakirjandust alates 19. sajandist tänapäevani, viies on eesti kirjanduse kursus.

Valikkursused käsitlevad maailmakirjanduse varasemat perioodi (kuni 17. sajand) ning tänapäeva vene ja väliskirjandust. Kirjanduse ainekava järgib kirjandusajaloolise printsiibi kõrval ka problemaatilis-temaatilist printsiipi.

Õpetuse keskmes on kirjandustekst. Kirjandusteoseid analüüsitakse nende loomisaja kunstilises ja ühiskondlikus kontekstis, õpitakse nägema nii nende kunstilisi iseärasusi kui ka püstitatud probleeme ning seostama neid tänapäeva ühiskonna elu ja probleemidega.

Kirjandusteoste käsitlemisel õpitakse kujundama ja väljendama oma arvamust nii suulises kui ka kirjalikus vormis.

Eesti kirjanduse kursuse õppimine eesti keeles soodustab õpilaste eesti keele oskuse arenemist ja Eesti kultuuriruumi integreerumist.

Üldpädevuste kujundamist toetavad ainevaldkonna õppeained erinevate rõhuasetuste kaudu, mis on kirjeldatud ainevaldkonnakavas (õppekava lisa 3.1 „Ainevaldkond Keel ja kirjandus”).

Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega toimub ainevaldkonna pädevuste kujundamise kaudu. Lõiming läbivate teemadega realiseerub valdkonna õppeainetes nii eesmärkide, õpitulemuste kui ka õppesisu tasandil. Lõimingu kasutamine on kirjeldatud ainevaldkonnakavas (lisa 3.1) ja õpetaja töökavades.

1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) kujuneb vaimselt arenenud isiksuseks, kes on valmis ennast määratlema ja täiustama, on humanistliku maailmavaatega ning salliv;
- 2) suhtub lugupidamisega kirjandusse ja maailmakultuuri väärtustesse, tunneb vajadust pidevaks suhteks kultuuriväärtustega;
- 3) arendab kujundlikku ja analüütilist mõtlemist, esteetilisi ja loomevõimeid, kirjandusteksti lugemise kultuuri ning kunstimaitset;
- 4) saab ettekujutuse kirjanduse kui kunstiliigi spetsiifikast, mõistab teose autoripositsiooni ning kirjandusprotsessi ajaloolist ja esteetilist tingitust;
- 5) täiustab kirjandusteose analüüsi ja tõlgendamise oskusi, kasutades selleks kirjandusteoreetilisi teadmisi ning teose ajaloolis-kirjanduslikku konteksti;
- 6) oskab sõnastada ja argumenteerida oma arusaamist kirjandusteosest, väljendada oma isiklikku suhtumist selles püstitatud probleemidesse nii suuliselt kui ka kirjalikult ning eri žanrides (suuline esinemine, retsensioon, essee, arutlev kirjand);
- 7) oskab vajalikku infot iseseisvalt otsida, süstematiseerida ja kasutada;
- 8) täiustab oma kommunikatiivseid oskusi keele ja kirjanduse õppimisel, arendab oskusi ning vilumusi, mis tagavad vene kirjakeele, tema kujutus- ja väljendusvahendite valdamise;
- 9) loeb ja väärtustab olulisemaid eesti autoreid ning kirjandust kui kogemuste vahendajat, Eesti ühiskonda integreerijat ja maailmapildi avardajat.

2. Õppeaine kirjeldus

Gümnaasiumis õpitakse kirjandust mõneti teistel alustel kui põhikoolis, sest materjali problemaatilis-temaatiline käsitus on ühendatud ajaloolis-kirjandusliku printsiibi järgimisega. Viimane tähendab seda, et õpilased saavad ettekujutuse kirjanduse põhietappidest nende kronoloogilises järgnevuses ning tutvuvad sügavamalt eri kirjandusvoolude spetsiifiliste joontega.

Kirjandusteoseid analüüsitakse nende loomisajastu kontekstis. Peale selle järgib kirjanduse käsitlemine hoopis avaramat eesmärki, arendades õpilaste ettekujutust maailmast ja inimestest, suunates neid mõtlema mineviku ja tänapäevaelu probleemidele ning kujundades nende väärtuskujutlusi ja kõlbelisi orientiire.

Kirjandust käsitledes kasvatatakse õpilastes suuremat avatust ja lugupidamist teiste rahvaste kultuuride vastu ning kujundatakse püsivamaid tunnetushuve.

Õppeaine põhisisuks on kirjandusteoste lugemine ja käsitlemine. Enamik loetavaid teoseid kuulub maailma kirjandusklassika kullafondi. Nende teoste vastuvõtt, analüüs ning tõlgendamine põhineb ajaloo- ja kirjandusteoreetiliste teadmiste süsteemil ning õppetegevuse teatud viisidel ja liikidel.

Kirjandusteoste käsitlemine arendab esteetilist maitset, ent soodustab ka rahvuskultuurilise teadvuse ja eneseteadvuse arengut.

Kirjandusteoseid käsitledes mõistavad õpilased, kuidas kirjandus modelleerib elu oma spetsiifiliste seaduste järgi sõnakunstivahenditega. Samas võimaldab kirjandus õpilasel

teadvustada oma mina ja ainulaadsust muutavas maailmas ning soodustab elueesmärkide teadlikku valikut.

Kirjanduse käsitlemine gümnaasiumis on suunatud eelkõige sellele, et arendada lugejateadvust ning isiksuslikku – vastutavat ja emotsionaalset – suhet kirjandusega. Kirjanduse käsitlemine võimaldab õpilastel teadvustada kirjandust kui inimkonna suurimat esteetilis-vaimset väärtust; õppida analüüsima ja hindama kirjandusteoseid, arendada ja täiustada oma kommunikatiivseid oskusi keele funktsioonide ning kirjandusteksti kunstilise kujundlikkuse teadvustamise põhjal.

Kohustuslikud kursused:

1. „19. sajandi I poole kirjandus: romantism, realismi tekkimine”
2. „19. sajandi II poole kirjandus: realism”
3. „20. sajandi I poole kirjandus”
4. „20. sajandi II poole kirjandus”
5. „Eesti kirjandus”

3. Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) on omandanud ettekujutuse maailmakirjanduse arengust, selle põhietappidest ning eri kirjandusvoolude tunnustest;
- 2) teab käsitletud kirjandusteoste sisu ning põhifakte tähtsamate kirjanike elust ja loomingust;
- 3) mõistab sõnakunsti kujundlikku olemust, kirjandusajaloolise protsessi põhilisi seaduspärasusi ning kirjandussuundade erijooni;
- 4) analüüsib ja tõlgendab kirjandusteost kui kunstiteost, kasutades ajaloo- ja kirjandusteadmisi;
- 5) seostab ilukirjandusteoseid ühiskonnaelu ning kultuuriga; mõistab käsitletud kirjandusteoste ajaloolis-konkreetset ja üldnimelikku sisu;
- 6) tajub kirjandusteost tema loomisajastu kontekstis, seostab seda ajastu kirjandusvoolu ning tänapäevaga;
- 7) toob esile autoripositsiooni;
- 8) oskab kõrvutada ühe ja sama teose erinevaid tõlgendusi ning teha argumenteeritud järeldusi;
- 9) oskab väljendada ja argumenteerida oma suhtumist loetud teosesse nii suuliselt kui ka kirjalikult ning eri žanrides (suuline esinemine, retsensioon, essee, arutlev kirjand);
- 10) valdab suulise esinemise ning diskussioonis osalemise oskusi ja reegleid;
- 11) oskab materjali koguda ja süstematiseerida ning kasutada teatmekirjandust eri laadi tekste koostades ja korrigeerides;
- 12) teab eesti kirjanduse tähtsamaid autoreid ja teoseid ning peamisi arenguetappe eesti kirjanduse kursuse jooksul käsitletud kirjandustekstide põhjal;
- 13) tunneb huvi eesti kirjanduse lugemise vastu.

4. Õppetegevus

Õppetegevuse keskmes on kirjandustekst. Töös tekstidega kasutatakse kõiki kompleksse ja funktsionaalse lugemise ning loetu analüüsimise viise, et kujundada õpilastel aktiivset lugejapositsiooni. Aeglane lugemine, kommenteeriv lugemine. Lugemine varem etteantud parameetrite järgi (süžeeeliste ja mittesüžeeeliste fragmentide otsimine; autorikõne eristamine; kunstiliste võtete otsimine tekstist). Analüütiline lugemine kui teksti analüüsi ning tõlgendamist ettevalmistav etapp. Soovitatud kirjanduse iseseisev lugemine kodus. Kirjanduse valimine etteantud põhimõttel.

Eri tüüpi tekstide ümberjutustamine: kogu teksti ümberjutustamine, episoodide kaupa ning süžeeiinide järgi ümberjutustamine; üldistav ümberjutustamine; loominguline ümberjutustamine, ümberjutustamine vaatepunkti muutes. Oma isikliku vaatepunkti analüüs ümberjutustamisel. Teksti fragmentaarne ümberjutustamine kaasneb üldistavate ülesannete täitmisega (teose tegelaste ja põhikonflikti karakteristik, autori vaatepunkti esiletoomine). Teksti kompleksne analüüs peab silmas järgmisi momente: kunstilised iseärasused, žanriline kuuluvus teose loomisaja kontekstis ning autori elulugu.

Teksti mõistmise ja analüüsi oskuste arendamine: teose põhiteema esiletoomine, problemaatika ja põhikonflikti määramine; faabula ja süžee leidmine; tegelaste struktuuri esiletoomine; autori, jutustaja ning kirjandusliku kangelase vaatepunkti määramine; kunstiliste väljendusvahendite ja võtete otsimine. Tähelepanekute üldistamine teksti kohta, teksti eri tasandite seoste teadvustamine. Materjali valimine loetud teosest.

Analüütiliste ja probleemküsimuste püstitamine, eri tüüpi plaanide koostamine. Ühe või mitme teose tegelaste kõrvutav iseloomustamine. Uurimis- ja loovülesannete täitmine kirjalikult ning suuliselt. Tutvumine heuristiliste töömeetoditega. Kirjandusteose kohta avaldatud eri seisukohtade kõrvutamine. Subjektiivse lugejamulje ja tekstianalüüsi seos. Teose analüüs kui selle tõlgendamise alus.

Luuleteoste ilmekas lugemine. Luuletuste päheõppimine ja peast lugemine.

Diskussioon loetud materjali põhjal. Subjektiivse lugejamulje tõendamine tekstinäidetega (motiveeritud lugejaarvamuse kujundamine). Eri žanris kirjalike tekstide (retsensioonide, esseede, eri tüüpi kirjandite ja teiste loovtööde) kirjutamise oskuste täiustamine. Audio- ja videosalvestiste kasutamine nii loovtöös kui ka temaatilistes esitlustes. Vaatamata selliste ülesannete köitvusele tuleb mees pidada, et kirjandusõpetuse peamine käsitusobjekt on kunstiline sõna ning põhitähelepanu peab olema keskendatud sellele.

Kirjanduse seostamine teiste kunstiliikidega. Kirjandusteoste kõrvutamine nende ekraniseeringute, teatrilavastustega. Retsensioonide, esseede, arutlevate kirjandite kirjutamine neis teostes püstitatud probleemide kohta. Diskussioonide ja dispuutide, seminaride, kirjanduskonverentside ning viktoriinide korraldamine. Temaatilised presentatsioonid, nende ettevalmistamine.

5. Füüsiline õpikeskkond

Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatöökaks ning ümarlauavestlusteks. Õppekomplektid (õpikud, töövihikud, õpetajaraamatud) kõigi kursuste tarbeks. Kursuste õppimisel vajalikud tekstikogumikud (lugemikud, valikkogud) ning kirjandusteosed. Kursuste õppimisel vajalikud CD-d (luule ja proosa audioraamatud).

6. Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi õppekava üldosa sätetest. Hindamise üldine korraldus gümnaasiumis on kirjeldatud gümnaasiumi õppekava lisa 5. „Hindamise korraldus“.

Õpilase teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas õppekavas toodud oodatavate tulemustega. Ainealaseid teadmisi ja oskusi võib hinnata nii õppe käigus kui ka õppeteema lõppedes. Ainealaste teadmiste ja oskuste hindamise tulemusi võib väljendada kas numbriliste hinnetega viie palli süsteemis või koolisisesele hindamissüsteemile vastavate numbriliste hinnetega.

7. Kirjanduse kursused

I kursus „19. sajandi I poole kirjandus: romantism, realismi tekkimine“

Kursus „19. sajandi I poole kirjandus: romantism, realismi tekkimine“ tutvustab õpilastele romantismi tekke ajaloolisi ja kultuurilisi eeldusi, arengu põhietappe ning eri rahvuskirjanduste kirjanike-romantikute teoste kunstilisi iseärasusi.

Monograafiliselt käsitletakse romantismi tähtsamate esindajate loomingut. Lugemiseks ja analüüsimiseks valitakse romantismi tuntumaid teoseid. Erilist tähelepanu pööratakse romantilise maailmavaate peegeldamisele kirjandusteostes, romantilise kangelase kontseptsioonile ning romantismipoetika põhivõtetele.

Arutletavate probleemide keskmes on kõigile romantikutele iseloomulikud kujutlused isiksuse väärtusest ja ainulaadsusest, tema seesmisest vastuolulisusest ning vabadusihast kui inimese loomuomadusest.

Eri rahvuskirjandusi esindavate kirjanike teoste käsitlemine võimaldab esile tuua romantismi ühiseid jooni ning pöörata tähelepanu eri autorite romantismipoetika variatiivsusele. Romantismi vaadeldakse kui tegelikkuse esteetilise tunnetamise viisi, mida ei käsitata realismile allajäämisena, vaid omalaadse klassitsismist eristumisenä. Koos sellega jälgitakse, kuidas romantism vähehaaval oma võimalused ammendab ning tema rüpes hakkavad tekkima uue, realistliku maailma ja inimese kujutamise alged.

1.1 Õpitulemused ja õppesisu

Jrk	Teema	Õpitulemused	Õppesisu
1.	Romantism ja inimene romantismi ajal	Kursuse lõpul õpilane: 1) on omandanud ettekujutuse romantismi ajaloolistest juurtest, põhijoontest ja karakteristikutest; 2) teab romantismi peamisi esindajaid erinevates rahvuskirjandustes; tunneb mõnda romantismi võtmeteost; 3) suudab leida ja iseloomustada romantilise maailmataju jooni kirjandusteoses; oskab iseloomustada romantilist kangelast ning jälgida tema	Romantismi teke 18. ja 19. sajandi piiiril, selle ajaloolised põhjused (ratsionalismi lüüasaamine, mõistuse diskrediteerimine, individuaalsete tunnete ja kirgede rehabiliteerimine). Isiksus kui romantismiepohhi peamine huviobjekt. Kunstnik/poet kui romantilise kirjanduse võtmekuju. Kunstiinimese saatus maailmas (A. Puškin, N. Gogol). Naise isiksus kui kultuurilise mõtestamise uus objekt, uued naistegelaskujud kirjanduses. Naise vastandamine

		<p>biograafiat tekstis;</p> <p>4) tunneb romantilise poetika põhivõtteid ja märkab neid tekstis;</p> <p>5) on võimeline iseloomustama eri liiki ja žanris kirjandusteost kui terviklikku autoriteost nii suuliselt kui ka kirjalikus vormis;</p> <p>6) oskab korrektselt diskuteerida loetud kirjandusteoste üle, väljendada oma arvamust teosest, kinnitades seda tsitaatide ja näidetega tekstist;</p>	<p>meeste ratsionaalsele maailmale vabama ja hingeliselt rikkama individuaalsusena (G. Sand).</p> <p>Romantikute huvi rahvusliku ajaloo ning teiste kultuuride vastu.</p> <p>Romantiline poeem eksootilisel ainestikul. Ajalooline romaan (A. Puškin, W. Scott).</p> <p>Huvi tekkimine tavalise kangelase vastu, kunstilise potentsiaali otsingud elu proosas kui reaktsioon romantismimeetodi valitsemisele kunstis.</p>
2.	Romantiline kangelane. Tema hingeelu	<p>7) analüüsib kirjandusteose kompositsiooni (süžee, tegelased), eristab põhi- ja kõrvaltegelasi, selgitab nende omavahelisi suhteid, iseloomustab tegelasi teose tekstile tuginedes; oskab kõrvutada eri teoseid etteantud parameetrite järgi;</p> <p>8) on võimeline kirjutama kirjandit ja esseed kirjandusteemal ning koostama probleemküsimusi kirjandusteksti kohta;</p>	<p>Romantiline kangelane, tema hingeelu. Kangelase ületamatu konflikt ühiskonnaga. Protest mis tahes vabaduspiirangu vastu (G. Byron, A. Puškin, M. Lermontov). Sotsiaalne protest. Romantilise kangelase traagiline saatus (A. Puškin, A. Gribojedov, K. J. Peterson, L. Koidula).</p>
3.	Tegelaskuju loomise viisid	<p>9) oskab koguda teemakohast materjali referatiivse ja analüütilise teksti koostamiseks, kasutab seda materjali korrektselt, oskab oma kirjutises eristada isiklikku ja võõrast seisukohta</p>	<p>Autori isiksuse representatsiooni eri tüübid kirjandustekstis: lüüriline kangelane, jutustaja. Tegelaskuju loomise viisid (sotsio-kultuuriline iseloomustus, välimuse iseloomustus, tegelase psühholoogiline ja kõneline iseloomustamine). Tegelase biograafia. Teose tegelassuhete ülesehitus, protagonistide ja teiste tegelaste suhted. Romantism. Isiksuse romantiline käsitlus. Romantiline kangelane. Romantiline konflikt. Romantiline ironia.</p>
4.	Rahvuslik ajalugu		<p>Ajaloosündmused kunstilises kujutuses. Teose ajaloolis-kultuuriline kontekst. Võõra kultuuri kajastamine kirjanduses (eksootika).</p>

Teemasid ja probleeme arutamiseks

Kirjandusliku kangelase võõrandumine maailmast. Vabaduspüüd kui inimese loomupärane omadus. Ideaali ja tegelikkuse, kangelase ja massi konflikt. Inimsuhete probleeme: ideaalne armastus, sõprus. Kunstniku koht maailmas, kunsti kõrge missioon. Naise emantsipatsioon. Rahvuslik ajalugu, rahvuskangelane romantismiajastul. Ühisväärtuste ning uute ideaalide otsimine rahvuslikust ajaloost ja rahva elust. Inimene rahva hulgast kui uus positiivne kangelane. Huvi võõra eksootilise kultuuri, teiste rahvaste elu vastu.

Tekste käsitlemiseks

Kohustuslikuks lugemiseks ja terviklikuks käsitlemiseks valitakse järgnevast loendist vähemalt neli ulatuslikumat teost.

- 1..Aleksandr Gribojedov „Häda mõistuse pärast”,
- 2.Aleksandr Puškin. «Jevgeni Onegin»
- 3.Mihhail Lermontov „Meie aja kangelane”
- 4.Nikolai Gogol «Surnud hinged»

Kohustuslik on lugeda kõiki väiksema mahuga teoseid.

George Byroni „Prometheus”, „K. D.” („Когда я прижимал тебя к груди своей ...”), „Child Haroldi palverännak” või „Korsaar” (katkendid), Heinrich Heine lüürika, Aleksandr Gribojedov „Häda mõistuse pärast”, Nikolai Gogol „Nevski prospekt”, „Surnud hinged”; Mihhail Lermontov „Meie aja kangelane”, „К***” („Мы случайно сведены судьбою ...”), „Farewell (Byronist)”; Aleksandr Puškin „Kes, lained, peatas teie hoo.”, „Kaukaasia vang”, „Poltaava”, „Jevgeni Onegin”; George Sand „Consuelo” (katkendid), Walter Scott „Ivanhoe” (katkendid); Kristjan Jaak Peterson „Laulja”, „Kuu”, „Sügise”; Friedrich Robert Faehlmann „Vanemuise laul”, „Vanemuise lahkumine”, Lydia Koidula luule.

II kursus „19. sajandi II poole kirjandus: realism”

Kursuses „19. sajandi II poole kirjandus: realism” pööratakse põhitähelepanu realismi tekkimise ja arengu peamistele etappidele, tema erinevusele varasematest kirjandusvooludest. Analüüsides rahvuskirjanduste realismi tuntumate esindajate põhiteoseid, tutvuvad õpilased realismipoetika põhimõtete, realismikontseptsiooni kangelase ning käsitusega isiksuse ja ühiskonna keerulistest suhetest.

Realismi ajalugu maailmakirjanduses on erakordselt rikas. Realismi käsitlus ise on kunstilise arengu eri etappidel muutunud ning seda tuleb eri autorite teoseid käsitledes arvestada. Realismi mitmekesisus võimaldab oluliselt süvendada õpilaste ettekujutust kirjaniku individuaalsest stiilist, autoripositsiooni väljendamise vormidest, tegelaste iseloomustamise viisidest ning psühholoogismi arengust.

Samaaegu avarduvad ettekujutused kirjanduse žanrisüsteemist. Kursuse aluseks oleva ajaloolis-kirjandusliku ja problemaatilis-temaatilise käsitluse kombineerimine eeldab enam-vähem täielikku tutvumist kuulsamate realismikirjanike loomingulise biograafiaga, käsitletavate teoste loomise ajastuga ja nende ajaloolise tingituse mõistmist. Sealjuures on arutletavad probleemid sõnastatud nii, et rõhutada käsitletavate teoste tähenduse aegumatust. On tähtis, et õpilased võtaksid kirjandusklassika teoseid vastu läbi tänapäeva elu probleemide ja nähtuste prisma.

Kursuse maht tingib, et sügavamaks käsitleks tuleb teoseid rangelt valida, seda tähtsam on äratada õpilastes huvi selle olulise maailmakirjanduse ajajärgu vastu ning ergutada neid iseseisvalt lugema.

2.1 Õpitulemused ja õppesisu

Jrk	Teema	Õpitulemused	Õppesisu
1.	Realism ja inimene realismi ajal	Kursuse lõpul õpilane: 1) mõistab realismi kui kirjandusvoolu olemust ning eristab seda eelnenud kirjandusvooludest; 2) tunneb realismi tekke ja arengu põhietappe; 3) teab realismi tähtsamaid esindajaid eri rahvuste kirjandustes, tunneb nende eluloo ja loomingu	Naturalismikoolkond ja realism vene kirjanduses. Realismipoetika. Realistlik isiksusekontseptsioon. Tüüp ja prototüüp. Realistliku tüpiseerimise põhimõtted. Realistliku teose süžee ja konflikt. Kirjeldavad ja jutustavad elemendid realistlikus teoses (H. de Balzac, C. Dickens). Jutustaja ja mina-jutustaja kirjandusteoses. Skaz (kõneline mask) kui jutustava proosa kunstiline võte (autor imiteerib teatava isiku kõnemaneeeri). Kirjaniku individuaalne stiil (N. S. Leskov).
2.	Kirjanduse ja žanrisüsteemi areng	põhietappe ning põhiteoseid; 4) tunneb realismipoetika printsiipe, kirjandusliku kangelase kontseptsiooni	Kirjanduse žanrisüsteemi areng: romaan-epopöa, filosoofiline romaan, psühholoogiline romaan, sotsiaalne romaan, sotsiaal-olustikuline draama, psühholoogiline draama. Monograafiline romaan (I. Gontšarov).
3.	Psühholoogismi areng proosas ja draamas	ning tegelikkuse kujutamise ja autoripositsiooni väljendamise viise; 5) oskab analüüsida loetud ilukirjandusteoseid ning neid terviklikult	Psühholoogismi areng proosas ja draamas (L. Tolstoi, A. Tšehhov, H. Ibsen). Realistliku teose tegelaste struktuur. Polüfoonilisus kui kirjaniku maailmavaatelite hoiakute väljendus. Õpetlikkus ja süzeeline õiglus (F. Dostojevski, L. Tolstoi).
4.	Traditsioonid ja novaatorlus poeesias	iseloomustada; 6) on võimeline väljendada oma argumenteeritud arvamust loetud teostest nii suulises kui ka kirjalikus vormis (esinemine, arutlev kirjand, retsensioon) ning seostama neis püstitatud probleeme tänapäeva tegelikkusega; 7) oskab diskuteerida loetud teose üle, kasutades ajaloolis-kirjanduslikke teadmisi, arvestades erinevaid seisukohti ning seostades neid oma arvamusega; 8) oskab koguda materjali,	Kodanliku lüürika ja nn puhta kunsti poeesia vastandamine. Psühholoogism luules. Natuurfilosoofiline luule: ettekujutuse süvendamine filosoofilisest luulest ning looduskirjelduse tähendusest luules. Luuletsükli mõiste (F. Tjutšev, A. Fet). Rolliluule. Poeesia kui publitsistika vorm (N. Nekrassov ja Nekrassovi koolkond).
			Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted Realism. Realism ja naturalism. Puhas kunst. Psühholoogism. Rahvalikkus. Historism. Biograafiline autor ja autor-tegelaskuju; eri võimalused autoripositsiooni väljendamiseks teoses. Skaz. Filosoofiline romaan. Sotsiaalne romaan. Psühholoogiline romaan. Romaan-epopöa. Sotsiaal-olustikuline draama. Psühholoogiline draama. Novell: kompositsiooni iseärasused, süzeeline ülesehitus.

	et täita referatiivseid, analüütilisi ja loomingulisi ülesandeid, on võimeline neid iseseisvalt täitma nii suuliselt kui ka kirjalikult ning korrektselt vormistama.	Kodanikuluule. Rolliluule.
--	--	----------------------------

Teemasid ja probleeme arutamiseks

Kõlbelise eneseteostuse idee. Kõlbelised otsingud ja isiksuse enesemääratlus. Isiksuse ja ühiskonna konflikt, keskkonna mõju inimese vaimuelule. Vabadus ja vastutus (vabadus kui vastutus tehtud valiku eest).

Saatuse probleem, elu mõte ja surma saladus. Tõelised ja mittetõelised väärtused. Religioossus ja kõlbelisus.

Inimese ajaloolise süü (vastutuse) probleem. Mineviku, oleviku ja tuleviku järgluse probleem.

Põlvkondade probleem. Perekond ja ühiskond. Inimene perekonnas, lähedaste inimeste ringis.

Inimene ajaloolise murrangu ajal, ekstreemsetes olukordades. Tõeline ja võlts kangelaslikkus. Patriotism ja natsionalism. Vaidlused maailma parandamise teede üle: revolutsioon või evolutsioon.

Inimene ja ümbritsev maailm. Oskus näha ümbritseva maailma ilu mitmekesisust kui vaimselt arenenud isiksuse omadus. Looduse, kunsti (eriti muusika ja poeesia) roll harmoonilises maailmakorralduses.

Kirjandustekste käsitlemiseks

Kohustuslikuks lugemiseks ja terviklikuks käsitlemiseks valitakse järgnevast loendist vähemalt neli romaani ja 1-2 draamateost. Kohustuslik on lugeda kõiki väiksema mahuga teoseid.

Honore de Balzac „Šagräännahk“, „Gobseck“, Ivan Gontšarov „Oblomov“, Charles Dickens „Jõululaul proosas“, Fjodor Dostojevski „Kuritöö ja karistus“, Henrik Ibsen „Nukumaja“, Nikolai Leskov „Mtsenski maakonna leedi Macbeth“, „Mittesurmav Golovan“, Juhan Liivi luuletused, Guy de Maupassant „Rasvarull“, „Kapp“, Nikolai Nekrassovi luuletused, Aleksandr Ostrovski „Äike“, Lev Tolstoi „Sõda ja rahu“, „Ivan Iljitši surm“, Ivan Turgenev „Isad ja pojad“, Fjodor Tjutševi luuletused, Mihhail Saltõkov-Štšedrin „Härrased Golovljovid“, Stendhal „Punane ja must“, Oscar Wilde „Dorian Gray portree“, Afanassi Feti luuletused, Gustave Flaubert „Madame Bovary“, Anton Tšehhov „Daam koerakesega“, „Inimene vutlaris“, „Kirsiaed“.

III kursus „20. sajandi I poole kirjandus“

Kursus „20. sajandi I poole kirjandus“ tutvustab õpilastele vene kirjandust (nii metropolis kui ka emigratsioonis), ent ka eesti ja väliskirjanduse tekste sellest perioodist. Kursuse põhieesmärgid on süvendada ajaloolis kirjanduslikke teadmisi ja mõisteid, mis iseloomustasid kirjandust 20. sajandi algul.

Käsitletakse nende kirjanike teoseid, kes esindavad modernistlikke ja avangardistlikke kirjandustendentse, suundi ja rühmitusi vene, eesti ning maailmakirjanduses. 20. sajandi esimene pool oli luulekeele moderniseerimise periood, ajajärk, mil töötati välja uusi kunstilisi väljendusvahendeid kõige erinevamate kirjandusžanrides. Kohustuslikult käsitletavad kirjandusteosed valitakse nii, et õpilased saaksid ettekujutuse olulisematest suundadest tolle aja kirjanduses (uusromantism, sümbolism ja dekadents, akmeism, futurism), aga ka nende kunstifenomenide vastastikusest toimest konkreetses kunstiteoses.

3.1 Õpitulemused ja õppesisu

Jrk	Teema	Õpitulemused	Õppesisu
1.	Kirjandusprotsess 20. sajandi algul. Vene kirjanduse kuldne ja hõbedane sajand	Kursuse lõpul õpilane: 1) suudab iseloomustada 20. sajandi esimese poole kirjandussuundi ning on omandanud ettekujutuse nende silmapaistvamatest esindajatest; 2) on võimeline seostama käsitletud tekste konkreetsete kirjandussuundadega, nägema teostes ühe või teise suuna esteetiliste põhimõtete kajastumist ja arvestama seda teksti analüüsid; 3) eristab klassikalisi ja mitteklassikalisi värsimõõte; 4) tunneb kunstilises tekstis ära troobid ja poeetilised kõnekujundid; 5) analüüsib loetud kirjandusteoseid, seostab neid teiste talle tuntud teostega ning väljendab oma argumenteeritud arvamust loetud teosest suulises ja kirjalikus vormis; 6) osaleb vabalt diskussioonis nii ühe kui ka mitme teose probleemide üle; 7) täidab iseseisvalt	Temaatika Kirjandusprotsess 20. sajandi algul. Vene kirjanduse kuldne ja hõbedane sajand. Sajandi alguse filosoofilise mõtte suund. 19. sajandi esteetilised ja kõlbelised väärtused, nende ümbermõtestamine ning transformatsioon 20. sajandil. Suundumuste, stiilide ja rühmituste mitmekesisus. Dekadents kui vene sümbolismi varajane etapp. Prantsuse dekadendid, nende poeesia mõju 20. sajandi alguse vene ja eesti kirjandusele (P. Verlaine). Vene poeesia hõbedane ajastu.
			Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted Modernism. Sümbolism. Akmeism. Futurism. Kujund, allegooria, sümbol. Poeetiline leksika (neologismid, arhaismid). Klassikalised ja mitteklassikalised värsimõõdud (rõhuline, logaööd, silbilis-rõhuline) vene modernistlikus luules. Rütmi liigid (ebatäpne, vaene, assonantsiline, seesmine, tautoloogiline). Luuletükli ja sümbolistliku Luuletuste raamatu struktuur. Antiutoopia kui kirjandusžanr.
2.	Dekadents kui vene sümbolismi varajane etapp		Suundumuste, stiilide ja rühmituste mitmekesisus. Dekadents kui vene sümbolismi varajane etapp. Prantsuse dekadendid, nende poeesia mõju 20. sajandi alguse vene ja eesti kirjandusele (P. Verlaine). Vene poeesia hõbedane ajastu. Vene sümbolism ja selle lätted. Sümbolism kui kirjandussuund ja kunstimeetod. Neofolklorism sümbolismi poeesias.

		referatiivseid, analüütilisi ja loomingulisi ülesandeid nii suuliselt kui ka kirjalikult ning vormistab need korrektset.	Luuletõlke funktsioon sümbolismi kultuuris. Vene sümbolistlike luuletajate teoste tõlked eesti keelde.
3.	Itaalia ja vene futurism		Sümbolism ja akmeism (A. Blok, V. Brjussov, N. Gumiljov, A. Ahmatova). Konkreetsus, ainelisus ning esemelisus kui akmeismi esteetika põhimõisted. Sümbolism ja futurism. Kirjanduslikud rühmitused vene kirjanduses 1920ndatest kuni 1930ndate alguseni.
4.	Realism 20. sajandi alguse vene kirjanduses		Realism 20. sajandi alguse vene kirjanduses (A. Kuprin, M. Gorki, I. Bunin). Tegelikkuuse realistliku kujutamise traditsiooni jätkumine ja areng sõjaeelsete aastate kirjanduses. Kirjandus ja ideoloogia. Mõisted nõukogude perioodi kirjandus ja nõukogude kirjanik (A. Šolohhov, A. Tolstoi, M. Bulgakov). Antiutopistlikud romaanid Lääne-Euroopa ning vene kirjanduses (J. Zamjatin, V. Nabokov). Fantastika ja groteski funktsioon antiutopistlikes teostes.

Teemasid ja probleeme arutamiseks

Ilu ja kõlbelisuse suhe. Kunst ja religioon kui kaks maailma tunnetamise viisi. Ilu kunstis ja ilu looduses.

Kunstivorm kui maailma harmoniseerimise viis. Pühendatutele ning laiale auditooriumile mõeldud looming.

Inimese individuaalsus ja selle võimalused. Kunstnik, kes kujundab maailma ümber ilu kaudu. Individuaalse tahte ja kõlbeliste seaduste kollisioon.

Inimese saatus ja maa saatus. Inimese au ja väarikus kui tema vaimse jõu ning seesmise sõltumatus alus. Klassi ja üldinimlikud väärtused. Poliitiline terror ja selle tagajärjed eri rahvuste esindajate jaoks. Armastus kodumaa vastu ja mõttevabadus.

Kirjanik ja ühiskond. Literaat ja võim. Kirjaniku konflikt ametliku kirjanduskeskkonnaga. Pagulase saatus ning ettekujutus inimese sisemisest vabadusest. Kangelane sõjas.

Kirjandustekste käsitlemiseks

Kohustuslikuks lugemiseks ja terviklikuks käsitlemiseks valitakse järgnevalt loendist vähemalt neli ulatuslikumat romaani. Kohustuslik on lugeda kõiki väiksema mahuga teoseid.

Anna Ahmatova „Reekviem“, Aleksandr Blok luuletused tsüklitest „Vana maailm“, „Carmen“ (õpetaja valikul), „Kaksteist“; Valeri Brjussov „Pariis“, „Maailm“, Mihhail Bulgakov „Meister ja Margarita“, Ivan Bunin „Sügisel“, „Hämarad alleed“, Nikolai Gumiljov Itaalia luuletused kogumikust „Koltšan“, Paul Verlaine „Sügislaul“, Henrik Visnapuu „Kirjad Ingile“, Maksim Gorki „Põhjas“, Jevgeni Zamjatin „Meie“, Aleksandr Kuprin „Granaatkäevõru“, Osip Mandelštam „Kontsert vaksalis“, Stephane Mallarme luuletused (õpetaja valikul), Vladimir

Majakovski „Pilv pükstes“, Vladimir Nabokov „Kutse tapalavale“, Boriss Pasternak „Marburg“, luule; Andrei Platonov „Auk“ (katkend), Gustav Suitsu luuletused kogumikust „Elu tuli“ (õpetaja valikul), Anton H. Tammsaare „Põrgupõhja uus Vanapagan“, Aleksei Tolstoi „Peeter I“ (katkendid), Friedebert Tuglase novellid „Taevased ratsanikud“, „Oma päikese poole“, Vladislav Hodassevitš „Peegli ees“, „Mälestussammas“.

IV kursuse „20. sajandi II poole kirjandus

Kursuse „20. sajandi II poole kirjandus“ raames vaadeldakse maailmakirjanduse tendentse ja nähtusi pärast Teist maailmasõda. Kursus annab õpilastele ettekujutuse põhilistest ajalooliskirjanduslikest ning ühiskondlik-kultuurilistest protsessidest 20. sajandi teise poole maailmakirjanduses.

Õpilased tutvuvad kirjanike elulugude ja loominguga ning nende teostega maailmakirjanduse kontekstis.

Materjali suure mahu tõttu valib õpetaja kohustuslikuks lugemiseks üksikuid teoseid, teisi käsitletakse ülevaates. Selle perioodi teoseid käsitledes tuleb silmas pidada nii kursuses esindatud teoste žanrilist mitmekesisust, eri suundade ja voolude küllust, mis iseloomustavad kirjandusprotsessi, kui ka selle orgaanilist seost varasemate ajastute kirjandusega.

Peamine rõhk pannakse nagu eelnevateski kursustes kunstiteoste kõlbelisele, üldinimlikule probleematikale.

4.1 Õpitulemused ja õppesisu

Jrk	Teema	Õpitulemused	Õppesisu
1.	Inimene ajalookeerises	Kursuse lõpul õpilane: 1) suudab iseloomustada 20. sajandi II poole kirjandust; 2) on omandanud ettekujutuse väljapaistvamate kirjanike elust ja loometeest, nende tähtsamatest teostest ning nendes kajastatud ajastust;	Uued jooned realismi arengus. Inimese võõrandumise probleem tänapäeva maailmas (A. Camus, F. Kafka). Inimese kujunemise, tõeliste ja näiliste väärtuste äratundmise probleem (J. Salinger).
2.	Inimene sõjas	3) on võimeline analüüsima kunstiteoseid ajaloolis-kirjanduslikus kontekstis, neid teiste tekstidega võrdlema ja kõrvutama; 4) osaleb vabalt diskussioonis,	Sõjateema maailmakirjanduses (E. M. Remarque, E. Hemingway) ning kirjandus Teisest maailmasõjast (V. Nekrassov, B. Vassiljev jt). Kaevikurealism ja sõja traagika kujutamine

3.	Kõlbelise valiku probleem.	<p>oskab väljendada ning põhjendada oma arvamust loetust, nähtust ja kuuldust;</p> <p>5)oskab koguda ja süstematiseerida materjali ning kasutada seda suuliste ja kirjalike tekstide koostamisel;</p> <p>6)kasutab tekste koostades ja korrigeerides teatmekirjandust;</p> <p>7)oskab luua eri žanrides tekste etteantud või oma sõnastatud teemal, täita iseseisvalt referatiivseid, analüütilisi ja loomingulisi ülesandeid ning vormistada neid korrektselt nii suulises kui ka kirjalikus vormis.</p>	<p>Põhiprobleemid ning teemad linna- ja külaproosas (V. Rasputin, J. Trifonov). V. Šukšini veidrikud. Sulaaeg elus ja kirjanduses. Estraadiluule ja autorilaulu fenomen 20. sajandi vene kultuuris (A. Voznessenski, R. Roždestvenski, J. Jevtušenko, V. Võssotski, B. Okudžava).</p>
4.	Inimene ja aeg. Ajalooprotsess ja vägivald		<p>Isiksus ja totalitaarne süsteem. Laagriteema kajastamise ajalooline alus 20. sajandi vene kirjanduses. Isiksuse vaimne jõud (V. Šalamov, A. Solženitsõn). Inimese traagiline saatus totalitaarses riigis.</p>
5.	Kirjanik ja ühiskond.		<p>Literaati ja võim. Nobeli kirjanduslaureaadid (B. Pasternak, M. Šolohhov, A. Solženitsõn, J. Brodski). Tagastatud nimed (Boriss Pasternak). Peamised suunad ja tendentsid tänapäevakirjanduse arengus: proosa, luule (V. Makanin, A. Bitov jt). Postmodernism vene kirjanduses 20. sajandi viimasel kolmandikul (V. Jerofejev „Moskva-Petuški“, S. Sokolov „Lollide kool“). Viimaste aastate vene pagulaskirjandus</p>
6.	Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted		<p>Kaotatud põlvkond. Ajalooline romaan. Kaevikurealism. Linna- ja külaproosa. Bardiluule. Estraadiluule. Postmodernism.</p>

Teemasid ja probleeme arutamiseks

Inimene ajalookeerises. Kõlbelise valiku probleem. Ajalooprotsess ja vägivald. Inimene sõjas. Kaotatud põlvkonna tragöödia. Sõja inimsusevastane olemus. Individuaalse õnne probleem julmas maailmas. Imelikud inimesed kirjanduses ja elus. Sõprus kui üldinimlik väärtus, mis vastandub vaenule ja sõjale. Inimene ja aeg. Tõelised ja näilised väärtused.

Kirjandustekste käsitlemiseks

Kohustuslikuks lugemiseks ja terviklikuks käsitlemiseks valitakse järgnevast loendist vähemalt neli ulatuslikumat romaani. Kohustuslik on lugeda kõiki väiksema mahuga teoseid.

Josif Brodski luuletused, Boriss Vassiljev „Aga koidikud on siin vaiksed.", Georgi Vladimov „Minu vaene Ruslan", Andrei Voznessenski luuletused, Jevgeni Jevtušenko luuletused, Albert Camus „Võõras", Franz Kafka „Metamorfoos", Viktor Nekrassov „Senka", Bulat Okudžava luuletused, George Orwell „Loomade farm", Boriss Pasternak „Doktor Živago", Anatoli Pristavkin „Kuldne pilveke.", Valentin Rasputin „Ela ja mäleta", „Hüvastijätt Matjoraga" (üks teos õpetaja valikul), Erich Maria Remarque „Läänerindel muutuseta", Robert Roždestvenski luule, Nikolai Rubtsovi luuletused, Aleksandr Solženitsõn „Üks päev Ivan Denissovotši elus", Jerome David Salinger „Kuristik rukkis", Veronika Tušnova luuletused, Ernest Hemingway „Hüvasti, relvad!", Varlam Šalamov „Hauakõne", „Insener Kisseljov", Vassili Šukšin „Naljatilik", „Mikroskoop".

V kursus Eesti kirjandus

Kursus „Eesti kirjandus” on ülevaatekursus, mis hõlmab eesti kirjanduse arengut 19. sajandi rahvusliku liikumise algusest kuni tänapäevani, eri arenguperioodide keskseid autoreid ning teoseid. Kursust õpitakse eesti keeles. Kursuse eesmärk on suhestada õpilasi eesti kirjanduse ja kultuuriga ning avardada kirjandustekstide lugemise ja arutamise kaudu nende ettekujutust eestlastest ja Eestist. Eesti kirjanduse kursust õpitakse 12. klassis, kui põhilised kirjandusmõisted on omandatud ja õpilaste eesti keele oskus võimaldab keerukat kirjandusteksti lugeda ja mõista.

Lugemiseks ja klassis arutamiseks kirjandustekstide valikul arvestab õpetaja kirjandusteose sisu, õpilaste huve ning keeleoskuse taset.

5.1 Õpitulemused ja õppesisu

Jrk	Teema	Õpitulemused Kursuse lõpul õpilane:	Õppesisu
1.	Eesti kirjanduse algus.	1) tunneb eesti kirjandusloo tähtsamaid arengujooni, keskseid autoreid ja teoseid; 2) on lugenud katkendeid eesti kirjanike teostest ning mõnda teost tervikuna;	Kristjan Jaak Peterson. Friedrich Robert Faehmann , müütilised muistendid. Rahvusliku liikumise aeg. <i>Friedrich Reinhold Kreutzwald „Kalevipoeg“</i> . Lydia Koidula, eesti teatri süünd. <i>Juhan Liivi luule</i> , „ <i>Peipsi peal</i> “. <i>August Kitzberg „Libahunt“</i> , <i>Eduard Bornhöhe „Tasuja“</i> .
2.	Eesti kirjandus 19.–20. sajandi vahetusel.	3) mõistab kirjandustekstide sisu ja eesmärki ning autori ideid, taotlusi ja seisukohti;	Luule: <i>Gustav Suits, Villem Ridala, Ernst Enno, Marie</i>
3.	Eesti kirjandus 20. sajandi I		

	poolel.	<p>4) kirjeldab teksti põhjal tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid,</p> <p>5) võrdleb ja vastandab tegelasi, annab neile hinnanguid, otsib nende käitumisele alternatiivi ning võrdleb iseennast mõne tegelasega;</p>	<p><i>Under, Betti Alver.</i> Proosa: <i>Friedebert Tuglas „Popi ja Huhuu“,</i> <i>Eduard Vilde „Mäeküla piimamees“,</i> <i>Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees“,</i> <i>„Tõde ja õigus“,</i> <i>August Gailit „Toomas Nipernaadi“,</i> <i>Albert Kivikas „Nimed marmortahvil“.</i> Draama: <i>Eduard Vilde „Pisuhänd“.</i></p>
4.	Eesti kirjandus 1950. aastatel. ja 1960.–1980. aastatel.	<p>6) seostab loetut nii võrdlevalt kui ka eristavalt tänapäeva eluolu ja nähtustega, iseenda ja üldinimlike probleemidega; suudab teha üldistusi ja kokkuvõtteid ning kujundab oma arvamuse;</p>	<p><i>Juhan Smuul.</i> Luule: <i>Paul-Eerik Rummo,</i> <i>Jaan Kaplinski, Juhan Viiding, Hando Runnel, Doris Kareva.</i> Proosa: <i>Mati Unt „Sügisball“;</i> <i>Jaan Kross „Keisri hull“,</i> <i>Viivi Luik „Seitsmes rahukevad“.</i></p>
5.	Eesti kirjandus nüüdisajal.	<p>7) oskab resümeerida ja kommenteerida loetud teosekateid kirjalikult, arutleda erinevate seisukohtade ja peamiste temade üle;</p> <p>8) mõistab lugedes paremini eestikeelset ilukirjandusteksti ning suudab eesti keeles väljendada oma kirjandusalaseid seisukohti.</p>	<p>Luule: <i>Contra, Kristiina Ehin või teised.</i> Proosa: <i>Tõnu Õnnepalu „Harjutused“,</i> <i>Mehis Heinsaar „Vanameeste näppaja“,</i> <i>Urmas Vadi „Unetute ralli“,</i> <i>Leelo Tungal „Seltsimees laps“,</i> <i>Mari Saat „Lasnamäe lunastaja“,</i> <i>Diana Leesalu „Kaks grammi hämaruseni“,</i> <i>Mare Sabolotny „Kirjaklambritest vöö“</i> või teised. Draama: <i>Andrus Kivirähk „Helesinine vagun“,</i> <i>Jaan Tätte „Ristumine peateega“,</i> <i>Mart Kivastik „Külmetava kunstniku portree“.</i></p>

Valikkursus I „Maailmakirjandus antiikajast 18. sajandini”

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tutvub maailmakirjanduse põhietappidega antiikajast 18. sajandi lõpuni, eri epohhide ning rahvaste olulisemate kirjanike loomingu ja teostega;
- 2) õpib seostama kauge mineviku teoseid tänapäevaga, mõistma ja hindama nende üldnimlikku aegumatut väärtust;
- 3) saab ettekujutuse maailmakultuuri kui ühtse terviku arengust, mis avaldub rahvuskirjanduste mitmekesisuses;
- 4) tutvub antiikaja, keskaja, renessansi ja 18. sajandi kirjandussuundade ning žanridega;
- 5) arendab süveneva lugemise ja kirjandusteose analüüsi oskusi.

2. Kursuse lühikirjeldus

Kursus toetab gümnaasiumi kirjandushariduse suunitlust – kirjaniku kunstimaailma omaksvõttu ajaloolis-kirjanduslikus aspektis – avaral kultuurifoonil, mille moodustab Lääne-Euroopa kirjandus.

Kursus hõlmab antiikaega, keskaega, renessansi ja 18. sajandit. Kursus on kirjandusajaloolise suunitlusega, kuid kronoloogilise järgnevuse suhtes paindlik. Sisu valikul on arvestatud ka problemaatilis-temaatilist lähenemist klassika käsitlemisele. Kursus sisaldab kirjandusteoseid, mida peetakse maailmakultuuri suurimateks saavutusteks ning mis on mõjutanud rahvuskirjanduste arengut.

Kursuse õppimine arendab esteetiliselt, võimaldab kunstiliste kujundite kaudu tutvuda Euroopa kultuuri lätetega ning kogeda aegumatuid üldnimlikke kõlbelisi väärtusi, mis on aktuaalsed ka tänapäeval. Eeldatakse, et õpilased tutvuvad kõige eredamate antiikaja, keskaja, renessansi, klassitsismi ja valgustusaja kirjandusteostega.

Terviklikuks lugemiseks ning üksikasjalikumaks käsitlemiseks valitakse igast epohhist üks silmapaistvam teos, mis peaaegu täielikult kajastab selle epohhi esteetilisi kujutlusi ja kõlbelisi ideaale. Kui kursust õpitakse pärast põhikursusi, tuleks erilist tähelepanu pöörata kirjanduspärandi kajastumisele järgnevate ajastute, eriti 19. sajandi kirjanduses.

3. Õpitulemused ja õppesisu

Jrk	Teema	Õpitulemused Kursuse lõpul õpilane:	Õppesisu
1.	Inimene ja teda ümbritsev maailm. Inimene ja saatus	1) analüüsib üksikuid Lääne-Euroopa kirjanduse teoseid, kasutades teadmisi kirjandusajaloost ja -teooriast; 2) näeb kunstiteose	Inimene ja tema saatus antiikaja kirjanduses (Homerose „Ilias” ja „Odüsseia”, Euripides „Medeia”, Sophokles „Antigone”, Aischylos „Aheldatud Prometheus”), keskaja kirjanduses (5.–13. sajand, „Nibelungide laul”, „Rolandi laul”) ning klassitsistide teostes (17. sajand, Pierre

		<p>ajaloolis-konkreetses sisus probleeme ning nende seost nüüdisajaga;</p> <p>3) määratleb kirjandusvoolud (klassitsism, sentimentalism, romantism);</p> <p>4) annab kirjandusteoste tegelaste käitumisele hinnangu nende iseloomu ja suhtumiste analüüsi põhjal;</p> <p>5) koostab kirjandusteemaliste artiklite plaane ja teese, teeb õppeuurimistöid;</p> <p>6) kirjutab loetud teoste kohta retsensioone ja kirjandusteemalisi kirjandeid.</p>	<p>Corneille „Cid”). Kangelaste hukkamisele määratuse traagika. Konflikti kujutamise iseärasused eri ajastute kirjandusteostes. Inimese kangelaslikkus jumalate („Ilias”), isanda, süserääni („Nibelungide laul”)</p>
2.	Inimese kõlbelise valiku probleem		<p>Elu kui kõrgeim väärtus ja armastus kui inimest ülendav tunne antiikautorite teostes (Alkaios, Sappho, Anakreon, Catullus). Sama temaatika valgustusaja kirjanike-sentimentalistide arenduses (18. sajand, N. Karamzin „Vaene Liisa”). Inimese ja tema tundemaailma kujutamise spetsiifika antiikajast 18. sajandi lõpuni.</p>
3.	Inimene ja perekond		<p>Kõlbelise kohustuse ja inimtunnete vahel valimise probleem keskaegses eeposes („Nibelungide laul”, „Rolandi laul”) ning klassitsismikirjanduses (P. Corneille „Cid”, „Horatius”). Kõlbeline problemaatika Dante „Jumalikus komöödias”, teose ajalooline tingitus ja aegumatu tähtsus. Valgustusajastu humanistliku maailmavaate vasturääkivused. Valik isikliku kättemaksu ja üldise kurjusega võitlemise vahel (W. Shakespeare „Hamlet”).</p>
4.	Probleem, kas teadmine teeb inimese tugevamaks või hukutab ta.		<p>Usk inimloomuse jõusse, inimese võimesse mõista elu ja muuta tegelikkust (J. W. Goethe „Faust”).</p>
5.	Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted		<p>Kirjandusteos ja tegelikkus (teose loomise ajastu iseloomustus ning probleemide aktuaalsus sel ajal). Antiikkirjandus. Keskaja kirjandus. Renessansikirjandus. Valgustuskirjandus. Kirjandusteos ja kunstniku maailmavaade. Kirjandusteos ning maailmakirjanduse suunad ja traditsioonid. Kirjandusteos ja lugejavastuvõtt. Kirjandusteose roll inimese vaimses ja kultuurilises arengus.</p>

			Klassitsism, sentimentalism, romantism. Eepos, lüürika, draama. Sonett, komöödia, tragöödia, jutustus, novell, romaan. Teose põhikonflikt. Kirjandusteose süžee. Lüüriline süžee. Teose kompositsioon. Teose ajalooliskultuuriline kontekst. Teose kangelane, tema karakteristik. Lüüriline kangelane.
--	--	--	---

Probleemid arutamiseks

Inimene ja teda ümbritsev maailm. Inimene ja saatus. Ühist ning erinevat selle probleemi käsitluses maailmakirjanduse tuntud teoste autoritel. Inimsaatus eri palged: alistumine, võitlus, mäss. Inimese kõlbelse valiku probleem. Valik au ja kohustuse vahel. Valik kohustuse ja inimtunnete (armastuse, truuduse) vahel. Vagadus ja patustamine. Õilsus ja madalus. Valik isikliku kättemaksu ning üldise kurjusega võitlemise vahel.

Inimtunnete ja ühiskondlike eelarvamuste kokkupõrge. Idealistlikud kangelased ja ümbritsev väikekodanlik maailm. Inimene ja perekond. Isade ja poegade probleem. Probleem, kas teadmine teeb inimese tugevamaks või hukutab ta.

Kirjandustekste käsitlemiseks

Kohustuslikuks lugemiseks ja terviklikuks käsitlemiseks valitakse järgnevast loendist vähemalt neli teost („Antigone”, „Hamlet”, „Tartuffe”, „Faust” või teised).

Antiikkirjandus. Vanakreeka müüdid (valikuliselt), Homeros „Ilias” (fragmendid), Sappho luuletused („Я негу люблю ...”, „Кобылица молодая ...”), Aischylos „Aheldatud Prometheus”, Sophokles „Antigone”, Euripides „Medeia”, Aristofanes „Pilved”, Gaius Valerius Catullus „Väike värb ...”, luuletus Lesbiast, Horatiuse oodid.

Keskaja kirjandus. „Nibelungide laul” (fragmendid), „Tristan ja Isolde”, „Jutustus möödunud aastatest” (fragmendid), „Lugu Igori sõjarekest”, Dante „Jumalik komöödia” („Põrgu” fragmendid).

Renessansikirjandus. Francesco Petrarca sonetid, William Shakespeare „Hamlet”, sonetid.

Klassitsismi- ja valgustuskirjandus. Pierre Corneille „Cid”, Molière „Tartuffe”, Johann Wolfgang von Goethe „Faust” I osa, fragmendid, Gavril Deržavin „Jumal”, „Külaelu kiituseks”, Nikolai Karamzin „Vaene Liisa”.

Valikkursus II „Tänapäeva vene kirjandus”

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tutvub tänapäeva vene kirjanduse põhitendentsidega ning tänapäeva vene kirjanike loominguga ja huvitavamate teostega; õpib nüüdiskirjanduses nägema traditsioone ja uuenduslikkust;
- 2) arendab kirjandusteoste probleemse ja kirjandusteadusliku analüüsi vilumusi ning kujundab isiklikku suhtumist loetusse;
- 3) arendab oma kunstimaitsset, õpib süvenenult ja teadlikult lugema;

4) tunneb vajadust ilukirjanduse lugemise järele ning mõistab, et kirjandus on inimese vaimse kultuuri lahutamatu osa.

2. Kursuse lühikirjeldus

Kursus avardab õpilase võimalusi mõista kirjaniku kunstilist maailma ajaloolis-kirjanduslikus kontekstis. Kursus hõlmab perioodi 20. sajandi 80. aastate lõpust kuni tänaseni. Nende aastate kirjandusprotsess, eriti viimased kümme aastat on õpilasele iseseisvaks mõistmiseks keeruline, sest tänapäeva kultuuriloolise arengu etapp asub evolutsioonilise kriisi perioodis. Kirjandusteaduses ei ole ühist seisukohta, kuidas kvalifitseerida uue kirjanduse mõistet. Seepärast on õpilastel uusi teoreetilisi teadmisi omandades vaja õpetaja abi.

Kirjandusteose vastuvõtmisel tugineb õpilane omandatud teoreetilistele ja praktilistele teadmistele ning oma isiklikule elukogemusele. Kursusesse on valitud nüüdisaja kirjanduse teoseid, mille probleemiasetus on gümnaasiumiõpilasele lähedane. Kursuse õppimine aitab õpilastel orienteeruda probleemides, mida on vahelduva eduga tõstatatud tänapäeva vene kirjanduses, ning kujundada oma suhtumist nendesse. Kirjandusklassika eelneva õppimise ja oma isikliku kogemuse toel kujuneb õpilasel püsivam huvi lugemise vastu ning laieneb silmaring.

Õpilased tutvuvad tänapäeva vene kirjanduse huvitavamate teostega, analüüsivad nende kunstilisi iseärasusi ja kõlbelist problemaatikat. On tähtis, et õpilased mõistaksid kirjanduse erinevate suundade teoste esteetilist eripära, kuid mõtestaksid neis teostes käsitletavaid probleeme ka oma elukogemuse prisma läbi. Kirjandusteoste loend on soovituslik: õpetaja otsustab ise, mis teoseid käsitletakse põhjalikumalt, mida ülevaate korras.

Õpitulemused

Jrk	Teema	Õpitulemused Kursuse lõpul õpilane:	Õppesisu
1.	20. sajandi lõpu ja 21. sajandi alguse kirjandus. Realismi jätkumine	1) teab ja analüüsib tänapäeva vene kirjanduse üksikuid teoseid ning määrab nende seose ajaloolis-kultuurilise ajastuga;	20. sajandi lõpu ja 21. sajandi alguse kirjandus ning selle seos ühiskondlik-ajalooliste muutustega nn nõukogudejärgsel perioodil. Massikirjandus ja selle orientatsioon massilisele nõudlusele (B. Akunin, D. Dontsova, A. Marinina jt). Realismi jätkumine V. Rasputini, V. Astafjevi, B. Bogomolovi, V. Aksenjevi, S. Kaledini jt loomingus.
2.	Teise maailmasõja kujutamise muutunud käsitus	2) tunneb käsitletavates teostes ära traditsioonid ja uuenduslikkuse; 3) tunneb <i>underground</i> 'i, modernismi, postmodernismi ja	V. Astafjev „Neetud ja tapetud”, S. Kaledin „Ehituspataljon” jt). Vabaduse ja igavese sõja probleem, inimese osa selles (V. Makanin „Kaukaasia vangistatu”). Realistliku dominandiga proosa kunstilised iseärasused, kalduvus tinglikule ja metafoorsele keelekasutusele (L. Petruševskaja „Jamakohver”, „Must palitu”)
3.	Tänapäeva		Metafoorse proosa küllastamine

	vene kirjanduse kangelane	virtuaalsuse mõistet; 4) näeb käsitletud ilukirjandusteoste keele iseärasusi; 5) selgitab autoripositsiooni, iseloomustab kirjaniku stiili individuaalseid iseärasusi, avaldab arvamust loetud teose kohta ning suhtub kriitiliselt olemasolevasse infosse;	naturalismiga kui võtte, mis võimaldab autoril äratada kaastunnet tegelase vastu, näidata karakteri peenemaid varjundeid ning selle inimese ehtsat dramatismi, kes ei hukku saatuselöökide all (L. Ulitskaja „Medeia ja tema lapsed”).
4.	<i>Underground</i> ’i kirjandus	iseloomustab kirjaniku stiili individuaalseid iseärasusi, avaldab arvamust loetud teose kohta ning suhtub kriitiliselt olemasolevasse infosse;	(V. Jerofejev „Moskva–Petuški”). Olemasolevaga paralleelselt eksisteeriva maailma kujutamine postmodernismi teostes (V. Sorokin „Helesinine jää” („Голубое сало”), V. Pelevin „Putukate elu” jt). Loogiliste ja ajaliste seoste lõhkumine – postmodernistide kunstilise maailmataju iseloomulik joon.
5.	Kõlbelise degradeerumise ja tsivilisatsiooni arengu probleemid	6) annab kirjandusteoste kangelaste hinnangu nende tegevuse ja karakteri analüüsi alusel;	Kõlbelised orientiirid kaotanud tänapäeva inimese piiritu suundumus tarbijalikule elulaadile (T. Tolstaja „Kõss”, S. Minajev „Duxless”)
6.	Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted	7) suudab teoses tõstatatud probleemide üle diskuteerida; 8) kirjutab retsensioone loetud tänapäeva vene kirjanduse teoste kohta; 9) kasutab omandatud teadmisi õppe-uurimuslikes töödes.	Tänapäevane kirjandusprotsess. Selle karakteristika ja seos ühiskonnaelu probleemidega. Realistlik proosa 20. sajandi lõpul ja 21. sajandi algul. Kirjandustraditsioonide järgimine ning uuenduslikkus. Usk sellesse, et julmal tõel ühiskonna kohta on puhastav jõud. Vastumeelsus paatoslikkuse, ideoloogia ja propaganda vastu. Metafoorne proosa. <i>Underground</i> – ametlikult tunnustamata kunst. Selle opositsioon võimu ja kultuuriga. Postmodernism. Intertekstuaalsus (teksti suhte teiste kirjandusallikatega). Maailma mõistmine kaosena, tekstina. Eksistentsi lagunemise, fragmentaarsuse kujutamine. Lugeja – teksti kaasautor. Kirjandus kui intellektuaalne mäng. Tänapäeva vene kirjanduse žanrid (traditsioonilised ja uued): <i>fantasy</i> , fantastiline romaan, müstilis-poliitiline triller, erootiline romaan, <i>western</i> , avantüüriromaan, nn uus detektiivromaan, satiiriline antiutoopia. Kontseptualism tänapäeva luules.

Probleemid arutamiseks

Uus vaade Teise maailmasõja kujutamisele – loobumine tõest või lähenemine sellele. Kaukaasia kui vabaduse ja alatise sõja ruum. Kas inimene saab oma olukorda parandada või pole see tema võimuses? Ajaloolise mälu kadumine inimestel. Loogiliste ja ajaliste seoste rikkumine kunstiteose kangelse teadvuses. Kas inimese kõlbelise kultuuri kadumine viib inimsivilisatsiooni hukule? Tänapäevainimene, kes on heidetud eluseikade tõttu ühiskonna põhja ning on säilitanud endas inimlikkuse. Inimese piiritu püüd materiaalsele heaolule ning selle tagajärjed meie ajal. Nüüdisaja vene kirjanikud hindavad ümber kunsti ja elu suhteid: kirjandus kui kunstiliik ei ole eluga seotud. Tänapäeva vene kirjanduslik kangeline piirsituatsioonis ning tema katsed mõista neis tingimustes elu mõtet.

Kirjandustekste käsitlemiseks

Kohustuslikuks lugemiseks ja terviklikuks käsitlemiseks valitakse 4 ulatuslikumat teost järgnevast loendist.

Boriss Akunin „Türgi gambiit”, Viktor Astafjev „Neetud ja tapetud” („*Прокляты и убиты*”), Vladimir Bogomolov „*В круге*”, Aleksander Varlamov „Lõhe”, Venedikt Jerofejev „Moskva–Petuški”, Igor Irtenjev „*Для пользы*”, Fazil Iskander „Küülikud ja maod”, Sergei Kaledin „Rahupaik”, „Ehituspataljon”, Timur Kibirov „Uni”, „Dagestani org”, Dmitri Lipskerov „Leevikese liha”, Vladimir Makanin „Kaukaasia vangistatu”, Sergei Minajev „Duxless”, Viktor Pelevin „Putukate elu”, Ljudmila Petruševskaja „Jamakohver” („*Чемодан чепухи*”), „Must palitu”, Tatjana Tolstaja „Kõss”, Ljudmila Ulitskaja „Medeia ja tema lapsed”.

Valikkursus III „Tänapäeva väliskirjandus”

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tutvub viimase poolsajandi väliskirjanduse põhitendentsidega ja huvitavamate kirjanike loominguga; omandab arusaama maailmakirjandusest kui ühtsest protsessist;
- 2) arendab teoste iseseisva kompleksse analüüsi oskusi ning kujundab suhtumist loetusse;
- 3) arendab kunstimaitset ning õpib süvenemisega ja mõtestatult lugema;
- 4) tunneb vajadust lugeda ilukirjandust ning mõistab, et ilukirjandus on inimese vaimse kultuuri lahutamatu osa.

2. Kursuse lühikirjeldus

Kursus tutvustab õpilastele väliskirjanduse põhitendentse, hõlmates perioodi 1960. Aastatest tänapäevani. Selle perioodi kirjandus on äärmiselt mitmekülgne nii oma kunstiliste suundumuste kui ka problemaatika poolest. Seadmata ülesandeks detailset tutvumist kõigi voolude ja suundadega, eeldab kursus tähtsamate maailmakirjanduse nähtuste käsitlust (neomütoloogiline romaan, intellektuaalne proosa, romaan-mõistujutt, postmodernistlik kirjandus).

Kirjandusteoste loendi koostamisel lähtuti eeskätt teoste kunstiväärtusest, püstitatud probleemide tähtsusest ning nende mõtestamise sügavusest, kuid loendisse on lülitatud ka mõni autor, kelle loomingut seostatakse nn massikirjandusega. Tutvumist massibelletristikaga on vaja, sest see on tänapäeva kirjanduse lahutamatu osa. Kirjandusteoste loend ei ole ammendav, sest

tänapäevakirjandus täieneb pidevalt uute huvitavate teostega, mida võib lülitada loetavate ja käsitletavate tekstide hulka. Kursus aitab õpilasel orienteeruda raamatute tulvas, eristada tõsisid teoseid meelelahutuslikust belletristikast ning mõista tõelise kirjanduse ja kitši erinevust.

Kirjanduse loendist valib õpetaja 4–5 tähtsamat romaani ja jutustust terviklikuks analüüsiks, arvestades õpilaste huve, teostes püstitatud probleemide aktuaalsust ning tekstide jõukohasust. Samal ajal on kirjanduse nimekiri avatud: õpetaja võib seda täiendada väliskirjanduse uute teostega, mis on ilmunud kvaliteetses tõlkes.

3. Õppesisu ja õpitulemused

Jrk	Teema	Õpitulemused Kursuse lõpul õpilane:	Õppesisu
1.	Väliskirjandus viimasel poolsajandil. Noorte subkultuur	1) teab ja analüüsib tänapäeva väliskirjanduse üksikuid teoseid ning mõistab nende problemaatikat; 2) seostab loetud tänapäeva väliskirjanduse teoseid omavahel ja talle tuntud maailmakirjanduse klassikaga, näeb järgluseoseid ning uuenduslikke jooni;	Suundumuste ning tendentside mitmekesisus. Kirjandus ja ühiskondlik-poliitiline elu. Kirjandus ning ideede võitlus. Mässulisus ja neokonservatism. Kontrakultuur kui protestisuund kunstis (Ken Kesey). Sõjajärgse aja noorte subkultuur ja selle kajastumine kirjanduses.
2.	Kindlaskujunenud stereotüüpide eitamine. Nüüdisühiskonna väärtused.	3) mõistab nüüdisaja erinevate kirjandustendentside/kallakute ja suunitluste seost tänapäeva filosoofilise mõtte suundadega ning ettekujutuste laienemise ja ümbermõtestamisega inimese kohast maailmas;	Nüüdisühiskonna väärtused ning nende devalvatsioon (Christopher Buckley, Frédéric Beigbeder, Irwin Shaw jt). Postmodernism kirjanduses: esteetilised printsiibid, maailma ja inimese kujutamise iseärasused.
3.	Inimene multimeedia ruumis.	4) näeb eri autorite teoste stilistilisi ja kunstilisi iseärasusi ning tajub teoste algupärast rahvuslikku koloriiti ja üldnimlikku mõtet;	Eksistentsialism. Mittelineaarne proosa. Alternatiivne kirjandus. Massikirjandus (Paulo Coelho, Haruki Murakami jt). Neomütologism tänapäeva Ladina-Ameerika kirjanduses. Maagiline realism (Gabriel Garcia Márquez, Julio Cortázar). Probleemaatika: inimese võõrandumise ja üleüldise mittekommunikatiivsuse probleem, kõlbelise enesemääratluse probleem, seesmise vabaduse ja sotsiaalse sõltumatus probleem.
4.	Kunst nüüdisinimese		Zanriline mitmekesisus: filosoofiline ja intellektuaalne romaan (John

	elus.	5) formuleerib teose analüüsi ja mõtestamise alusel isikliku suhtumise loetusse ning oskab seda väljendada suulise ja kirjaliku kõne eri žanrides;	Fowles jt), filosoofiline mõistujutt (Jorge Luis Borges, Paulo Coelho)
5.	Inimene piirsituatsioonis.	6) on võimeline diskuteerima loetu üle, argumenteerima oma seisukohta;	Psühholoogiline proosa (Iris Murdoch), <i>bojevik</i> , triller, esoteeriline kirjandus, poliitiline triller ja detektiivromaan, õudusromaan (Stephen King), katastroofiromaan (Haruki Murakami), <i>fantasy</i> ja eskapism, erootiline romaan, feministlik romaan, groteskne antiutoopia.
		7) kasutab oma lugejakogemust nii eri laadi ülesannete täitmisel humanitaarainetes kui ka silmaringi laiendamiseks tervikuna, enesemääratluseks, emotsionaalse kogemuse rikastamiseks ning kõlbeliseks täiustumiseks.	Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted Kontrakultuur. Depressionism. Postmodernism. Sürrrealism. Eksistentsialism. Mittelineaarne proosa. Alternatiivne kirjandus. Neomütologism. Filosoofiline romaan, filosoofiline mõistujutt, psühholoogiline proosa, <i>bojevik</i> , triller, esoteeriline kirjandus, poliitiline triller ja detektiivromaan, õudusromaan, katastroofiromaan, <i>fantasy</i> ja eskapism, erootiline romaan, feministlik romaan, groteskne antiutoopia. Depersonifikatsioon. Intellektuaalne metafoor.

Probleemid arutamiseks

Inimese eneseteostus muutub maailmas: kõlbeliste orientiiride ning väärtuste ümberhindamine. Kindlaskujunenud stereotüüpide eitamine. Nüüdisühiskonna väärtused. Inimene multimeedia ruumis. Individuaalne ja massiteadvus. Konformism ja protestikäitumine. Eemaldumine reaalsusest kui olemasolevate probleemide lahendamatus ja ühiskonna parandamatuse tunnistamine. Kunst nüüdisinimese elus. Kunst ja tarbimisühiskond. Armastus, erootika ja seks tänapäevainimese elus. Inimene piirsituatsioonis. Muutuva maailma tajumise ja teadvustamise paradoksid. Religioon nüüdisinimese elus: alandlik leppimine oma tühisusega või tee vaimsele vabadusele. Sallivus: kas ükskõiksus või austus teise inimese isiksuse vastu? Rahvuslik, religioosne fanatism.

Kirjandustekste käsitlemiseks

Kohustuslikuks lugemiseks ja terviklikuks käsitlemiseks valitakse 4 ulatuslikumat romaani järgnevalt loendist.

Christopher Buckley „Siin suitsetatakse”, Frédéric Beigbeder „99 franki”, Anthony Burgess „Kellavärgiga apelsin”, Heinrich Böll „Hoolitsevas piiramisrõngas”, Jorge Luis Borges „Markuse evangeelium”, „Сообщение Бродю”, Elfriede Jelinek „Surnute lapsed”, Ken Kesey „Lendas üle käopesa”, Stephen King „Unenägude püüdja”, Julio Cortázar „Klassikamäng”, Paulo Coelho „Alkeemik”, Milan Kundera „Olemise talumatu kergus”, Mario Vargas Llosa „Kutsikad”, Iris Murdoch „Meri, meri”, Haruki Murakami „Aluspind” („Подземка”), Milorad Pavic „Raudne eesriie”, Chuck Palahniuk „Kakluskubi”, Luke Sutherland „Poiss-Veenus”, Françoise Sagan „Kalaveri”, John Fowles „Daniel Martin”, Irwin Shaw „Rikas mees, vaene mees”, Umberto Eco „Roosi nimi”.